

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці ІІ

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Науковий журнал

Випуск 4

Берегове 2023

"Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" засновано у листопаді 2021 р. та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ.

Науковий журнал виходить два рази на рік.

Видання включено до «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» **Категорії «Б»**, наказом Міністерства освіти і науки України № 768 від 20.06.2023 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ (протокол №12 від 20.12.2023 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор – *Бачо Роберт*, д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Перший заступник головного редактора – *Пойда-Носик Ніна*, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний редактор – *Макарович Вікторія*, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний секретар – *Лоскоріх Габрієлла*, доктор філософії з обліку і оподаткування, заступник завідувача кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна.

Члени редакційної колегії:

Орлов Ігор – д.е.н., професор, академік Академії економічних наук України, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Внукова Наталія – д.е.н., проф., заслужений економіст України, професор кафедри митної справи та фінансових послуг, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна;

Коваленко Юлія – д.е.н, проф, завідувач кафедри фінансових ринків та технологій, Державний податковий університет, Україна; *Бондарук Таїсія* – д.е.н, проф, заслужений економіст України, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна;

Завербний Андрій – д.е.н, проф., професор кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», Україна; *Вдовенко Наталія* – д.е.н., проф., завідувач кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна;

Новіченко Людмила – к.е.н, доц., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна; *Живко Зінаїда* – д.е.н, проф., ректор Академії економіки і педагогіки, Чеська Республіка; *Феньвеш Вероніка* – габлітований доктор наук з галузі економіки, проф.,

Дебреценський університет, Угорщина; *Махова Рената* – габлітований доктор наук з галузі економіки, доц., проректор, Університет Й. Шельє, Словацька Республіка; *Ілеш Балінт Чобо* – к.е.н, проф.,

Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Дунай Анна* – доктор філософії з галузі економіки, проф., Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Петі Мартон* – доктор наук з галузі економіки, віце-президент, Національний інститут стратегічних досліджень Угорщини, доцент кафедри соціально-економічної географії та планування міста, Університет Корвінус, Угорщина; *Сас Левенте* – доктор наук з галузі економіки, проф., заступник декана факультету Економіки та бізнес-адміністрування, Клужький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія.

УДК 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т імені Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 4. (2023). 694 с. Текст укр., англ., угор.

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук. Статті публікуються на умовах міжнародної ліцензії [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Публікація видання здійснюється за сприяння Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Tudományos folyóirat

4. szám

Beregszász 2023

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" tudományos folyóirat 2021-ben lett alapítva, és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa határozata alapján jelenik meg.

A tudományos folyóirat évente kétszer jelenik meg.

A **Folyóirat** az Ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium 2023. június 20-án kelt 768. számú rendelete alapján „B” kategóriájú folyóiratnak minősül, melyben publikálhatóak az ukrainai fokozatszerzéshez szükséges tudományos eredmények.

Kiadáshoz ajánlotta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2023. december 20-i 12. sz. jegyzőkönyv)

Szerkesztőbizottság:

Főszerkesztő – **Prof. Dr. Bacsó Róbert**, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék vezetője, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Általános főszerkesztő-helyettes – **Prof. Dr. Pojda-Noszik Nina**, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék professzora, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős szerkesztő – **dr. Makarovics Viktória**, közgazdaságtudomány kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel és Auditálás Tanszék docense, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős titkár – **dr. Loszkorih Gabriella**, PhD, tanszékvezető-helyettes, Számvitel és Auditálás Tanszék, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Orlov Igor – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, az Ukrainai Közgazdaságtudományi Akadémia akadémikusa, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna; **Prof. Dr. Vnukova Natália** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna érdemesült közgazdásza, Vám és Pénzügyi Szolgáltatások Tanszék professzora, Szemen Kuznyec Harkovi Nemzeti Gazdaságtudományi Egyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Kovalenko Julia** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Pénzügyi Piacok és Technológiák Tanszék vezetője, Állami Adóegyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Bondáruk Tajiszija** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna tiszteletbeli közgazdásza, Pénzügyek, Bank és Biztosítás Tanszék vezetője, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; **Prof. Dr. Záverbuij András** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Külgazdasági és Vámtevékenység Tanszék professzora, Lembergi Nemzeti Politechnikai Egyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Vdovenko Natália** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Globális Közgazdaság Tanszék vezetője, Ukrajna Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyetem, Ukrajna; **dr. Novicsenko Ljudmila** – közgazdaságtudományok kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel, Auditálás és Adózás Tanszék docense, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; **Prof. Dr. Zsivko Zinaida** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, rektor, Közgazdasági és Pedagógiai Akadémia, Csehország; **Dr. habil. Fenyves Veronika** – PhD, egyetemi tanár, tanszékvezető, oktatási dékánhelyettes, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet, Kontrolling Tanszék, Debreceni Egyetem, Magyarország; **Dr. habil. Ing. Machová Renáta** – PhD, rektorhelyettes, egyetemi docens, Selye János Egyetem, Szlovákia; **Prof. Dr. Illés Bálint Csaba** – PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; **Prof. Dr. Dunai Anna** – PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; **Dr. Péti Márton** – PhD, Nemzetstratégiai Kutatóintézet, elnökhelyettes; egyetemi docens, Gazdaságföldrajz és városfejlesztés tanszék, Budapesti Corvinus Egyetem, Magyarország; **Prof. Dr. Szász Levente** – PhD, egyetemi tanár, dékánhelyettes, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Magyar Intézet, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Románia.

ETO 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: tudományos folyóirat / szerk.: R. Bacsó, N. Pojda-Noszik, V. Makarovics. II. RFKMF. Beregszász, 2023. 4. szám (2023). 694 c.

Az „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” tudományos folyóiratban a doktoranduszok, posztgraduális hallgatók, kutatók és gyakorlati szakemberek tudományos kutatásait tesszük közzé. A tanulmányok [Creative Commons Attribution 4.0.](#) c. nemzetközi licence alapján jelennek meg

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" megjelenésében együttműködő partner volt a Nemzetstratégiai Kutatóintézet.

*A nyomtatott tömegűjékoztatási eszközök állami nyilvántartásba vételéről szóló igazolás száma
KB 25089-15029P 2021. november 8.*

Tudományos folyóirat alapítója:

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Cím: 90202, Beregszász, Kossuth tér 6.

A tudományos folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

**Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education**

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Scientific journal

Volume 4

Berehove 2023

„Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” was founded in November, 2021 and is published by the decision of the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

The scientific journal is published twice a year.

The journal is included in Category "B" according to the "List of scientific professional editions of Ukraine, in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Ph.D. can be published", by order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 768 dated 20.06.2023.

Recommended for publication by the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 12 dated December 20, 2023)

Editorial board:

Editor-in-Chief – *Bacho Robert*, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

First Deputy Editor-in-Chief – *Poyda-Nosyk Nina*, Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

Deputy Editor-in-Chief, managing Editor – *Makarovykh Viktoriia*, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine.

Deputy Editor-in-Chief, responsible secretary – *Gabriella Loskorikh*, Candidate of Economic Sciences, Deputy Head of the Accounting and Auditing Department, FR II THCHE, Ukraine

Editorial Board Members:

Ihor Orlov - Doctor of Economics, Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, FR II THCHE, Ukraine; *Nataliia Vnukova* – Doctor of Economics, Professor, Honored Economist of Ukraine, Professor at the Department of Customs Affairs and Financial Services, Symon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine; *Yuliia Kovalenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Financial Markets and Technologies, State Tax University, Ukraine; *Taisiia Bondaruk* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Andrij Zaverbnyj* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Foreign Trade and Customs of the Lviv Polytechnic National University, Ukraine; *Natalia Vdovenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Global Economy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine; *Liudmyla Novichenko* – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting, Auditing and Taxation, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Zinaida Zhyvko*– Doctor of Economics, Professor, Rector, Academy of Economics and Pedagogy, Czech Republic; *Fenyves Veronika* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Head of the Department of Controlling, University of Debrecen, Hungary; *Makhova Renata* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor, Vice-rector, J. Selye University, Slovak Republic; *Illés Bálint Csaba* – Candidate of Sciences in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Dunay Anna* – Doctor Philosophy in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Peti Marton* - Doctor Philosophy in Economics, vice-president, Research Institute for National Strategy, Hungary; associate professor, Department of Geography and Planning, Corvinus University of Budapest, Hungary; *Szász Levente* – Doctor of Management, Professor, Deputy Dean at the Faculty of Economics and Business Administration, Babeş-Bolyai University, Romania.

UDC 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: scientific journal / editor. : R. Bacho, N. Poyda-Nosyk, V. Makarovykh. FR II THCHE. Berehove, 2023. Vol. 4. (2023) 694 p. Text Ukrainian, English, Hungarian.

Scientific journal „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” intended for scientists, doctoral students, post-graduate students, practitioners and a wide range of readers who are interested in issues in the field of economic sciences. Articles are published under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) International License.

Publication of the scientific journal "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" is carried out with the assistance of the Research Institute for National Strategy.

*State registration certificate of a printed mass media
Series KB No. 25089-15029P dated November 8, 2021.*

The founder of the scientific journal is

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Correspondence address: Kossuth sq.6, Berehove

The official website of the scientific journal:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1.

НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Пойда-Носик Н., Бачо Р. Оцінка перспектив бізнесу в автомобільній промисловості України: національні та регіональні аспекти розвитку галузі	19
Атамас О. Інвестиційна привабливість регіонів України: проблематика, рекомендації, перспективи	29
Венгер В., Романовська Н., Шейко О. Кон'юнктурні особливості українського ринку круп	37
Шалаї К., Максим Дьєрдьє Надь Т. Аналіз економічної просторової структури: фокус на Великобританію	51
Кравченко О., Бадай А. Роль державного регулювання оплати праці	60
Кривенко Н. Оцінка міжнародної економічної інтеграції: методичні підходи з виділенням агропродовольчих ринків	70
Перегида Ю. Оцінка конкурентоспроможності господарств у виробництві продукції тваринництва через призму показників імпорту та експорту	80
Похиленко Н. Права інтелектуальної власності як стримуючий чинник інноваційної активності в сільському господарстві	92
Пушкар Т., Славута О. Сприйняття процесів цифровізації мешканцями як основа впровадження програм збалансованого розвитку міст	107
Самусевич Я., Теницька І., Рудиченко А. Оцінювання впливу екологічного контролю на забезпечення раціонального природокористування в Україні	118
Сидоренко Є. Проблеми цифрової трансформації територіальних громад та шляхи їх вирішення	134
Харченко Н. Деякі аспекти соціально-економічних детермінант здоров'я	144
Усата Н. Концептуальні основи циркулярної економіки в сільському господарстві	153
Шапуров О. Промислові інновації: інтернет речей, блокчейн, цифровий двійник	164
Шуба М., Шуба О. Світовий ринок легкових автомобілів: особливості та тенденції розвитку	178

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

Журавльова І. Фінансовий менеджмент в сучасному вимірі	188
Балінтова М. Вивчення зв'язку між зеленим банківським маркетингом і лояльністю до банку на прикладі словацьких клієнтів	205
Богріновцева Л., Бондарук О., Ключка О. Фінансова безпека страхового ринку: теоретичний аспект	216
Поті Б., Сока К., Потокі Л. Застосовність моделей прогнозування банкрутства в секторі роздрібної продовольчої продукції західної Угорщини	227
Даудова Г., Грінько А. Еволюція процесів цифровізації в діяльності фінансових органів місцевого самоврядування в Україні	240
Жиглей І., Лайчук С., Поліщук І. Бібліографічний аналіз публікацій щодо соціального інвестування за даними платформи Web of Science	253
Заїчко І. Особливості та основні напрями грошово-кредитної політики України в умовах воєнного стану	264
Орехова К., Головко О. Вибір організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки газорозподільних підприємств	277
Татаринцева Ю., Юр'єва І., Назарова Т. Вплив розвитку соціальної відповідальності та сталого цифрового маркетингу на фінансову складову бізнес-процесів в умовах цифрової економіки	293
Шишкіна О. Вплив фінтех інновацій на глобальні валютні ринки	307
Ярошевич Н. Рівень фінансової децентралізації місцевих бюджетів в Україні	321

РОЗДІЛ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Варцаба В., Макарович В., Лоскоріх Г. Аналіз проблематики обліку інноваційного капіталу в Україні	334
Ганусич В., Йолтуховська О., Шеверя Я. Концепція створення вартості в інтегрованій звітності	346
Грицай О., Лішнянська І. Облікове забезпечення визначення собівартості надани медичних послуг	358
Дубинська О. Теоретичні й практичні аспекти аудиту фінансової звітності як напряму виявлення загроз фінансовій безпеці підприємства в умовах воєнного стану	374
Єршова Н. Бухгалтерський консалтинг як «м'яка технологія» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу	385
Кошіль А., Мельянова Л. Економічна сутність та облікове відображення електронних грошей в умовах сучасності	397
Макаренко І., Рудиченко А. Цифрова відповідальність компаній: економічна сутність поняття та концептуальні підходи	409
Мартін К., Сіладі Н. Важливість цінності бренду з позиції активів компанії	421
Мірошниченко О., Щигорєва В. Система оподаткування малого бізнесу: досвід Польщі	435
Микієвич О., Тивончук О. Виклики та перспективи переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні та світі	448
Москаль Н. Перспективи застосування технології блокчейну в аудиторській діяльності	458
Московчук А., Дорош В. Детермінанти формування фінансових результатів: ретроспективний та перспективний аналіз	468
Нашкерська Г. Обмеження визнання інформації активом в бухгалтерському обліку	479
Онищенко В., Кононенко Д., Чупін М. Інструменти стратегічного аналізу в управлінні підприємством: огляд, класифікація, критерії вибору	493
Писаренко Т. Організація управлінського обліку грошових коштів від операційної діяльності	507
Портоварас Т. Види сучасного економічного аналізу та їх характеристика	516
Скаска О., Дмишко Я. Проведення зовнішньої оцінки ефективності та якості роботи підрозділу внутрішнього аудиту банку	529
Сарахман О., Шурпенкова Р., Калайтан Т. Сучасні реалії незалежного аудиту фінансової звітності банків	540
Цятковська О. Методологічні основи побудови обліку нефінансових активів державних установ	552
Шишкова Н. Автоматизація обліку запасів: інноваційні технології, оцінка ефективності	563

РОЗДІЛ 4. МЕНЕДЖМЕНТ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

Тан Ч.Ч. Бібліометричний картографічний аналіз компетенцій, адаптованих до промисловості 4.0 та 5.0 на основі літератури про великі дані: наслідки для кар'єрної орієнтації	578
Альхмад Г. Фактори, що впливають на жіноче підприємництво в країнах, що розвиваються. Наскільки ми далекі від підтримки жіночого підприємництва?	591
Васильчак С., Штерма Т. Трудовий потенціал як об'єкт менеджменту	605
Вороніна В., Захарова Л. Стратегічне управління роботою команд в умовах сучасного наукового, інноваційного та бізнес-середовища	613
Антал К., Максим Дьєрдьє Надь Т. Проблеми та досвід працевлаштування за кордоном у відображенні емпіричного дослідження	623
Немчук П. Особливості управління розвитком корпоративних аграрних формувань	633
Прокопов Д. Біоенергетика у сталому розвитку сільського господарства: проблеми та перспективи розвитку галузі	643
Серьогіна Д., Матвєєва Н., Пушкар Т. Інноваційний розвиток в рамках сталого розвитку: пошук балансу між економічною ефективністю та екологічною стійкістю	653
Барабшє Карпаті Д., Оросне Ілчїк Б. Визначення особистого хисту до підприємництва у здобувачів вищої освіти	666

РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ на монографію Бачо Р., Пойда-Носик Н. «Automotive industry in Ukraine: key approaches to assessing labor market and business perspectives»	682
РЕЦЕНЗІЯ на монографію Лоскорїх Л., Перчі О. «Обліково-аналітичне забезпечення діяльності ІТ-підприємств в Україні»	684
Загальні вимоги до оформлення рукописів	686

TARTALOM

1.FEJEZET. NEMZETI ÉS REGIONÁLIS GAZDASÁG

Pojda-Noszik N., Bacsó R. Üzleti kilátások értékelése Ukrajna autóiiparában: nemzeti és regionális vonatkozások	19
Atamász A. Ukrajna régióinak befektetési vonzata: problémák, ajánlások, jövőbeni kilátások	29
Venger V., Romanovszka N., Sejkó O. Az ukrán gabonapiac konjunkturális jellemzői	37
Sallai K., Makszim Györgyné Nagy T. Gazdasági térszerkezet-elemzés: fókuszban Nagy-britannia	51
Krávcsenko O., Badaj A. A munkabér állami szabályozásának szerepe	60
Krivenkó N. Nemzetközi gazdasági integráció értékelése: módszertani megközelítések az agrár-élelmiszer piacok kiválasztásakor	70
Pereguda Gy. A gazdaságok versenyképességének mérése az állati eredetű termékek előállításában az import és export mutatók segítségével	80
Pohilenkó N. A szellemi tulajdonjogok, mint a mezőgazdasági innovációs tevékenység visszatartó tényezője	92
Puskár T., Szlavuta O. A digitalizációs folyamatok lakossági elfogadása a kiegyensúlyozott városfejlesztési programok megvalósítása érdekében	107
Szamuszevics J., Tenyicka I., Rudicsenkó A. A környezeti ellenőrzés hatásának mérése Ukrajnában a racionális természetgazdálkodás érdekében	118
Szidorenkó J. A kistérségek digitális átalakulásának problémái és megoldási lehetőségei	134
Harcsenkó N. Az egészséget meghatározó társadalmi-gazdasági tényezők néhány vonatkozása	144
Uszáta N. A körforgásos gazdaság fogalmi alapjai a mezőgazdaságban	153
Sapurov A. Ipari innovációk: tárgyak internete, blokklánc, digitális hasonmás	164
Suba M., Suba O. Személygépkocsik világpiaça: jellemzői és fejlődési trendjei	178

2. FEJEZET. PÉNZ- ÉS BANKÜGY

Zsuravlyova I. Pénzügyi menedzsment a jelenkori dimenzióban	188
Bálintová M. A zöld bankmarketing és a bankhűség kapcsolatának vizsgálata Szlovák ügyfelek esetében	205
Bohrinceva L., Bondaruk O., Klyucska O. A biztosítási piac pénzügyi biztonsága: elméleti megközelítés	216
Patyi B., Szóka K., Pataki L. Csődelőrejelző modellek alkalmazhatósága a nyugat-magyarországi élelmiszer-kiskereskedelmi szektorban	227
Daudova G., Hrinýkó A. A digitalizációs folyamatok evolúciója az ukrajnai helyi önkormányzatok pénzügyi szerveinek tevékenységében	240
Zsiblej I., Lajcsuk S., Poliscsuk I. Társadalmi befektetésekkel foglalkozó publikációk bibliográfiai elemzése a Web of Science platform adatai alapján	253
Zajicskó I. Ukrajna monetáris és hitelpolitikájának sajátosságai és irányai a hadiállapot idejében	264
Orjekhova K., Golovkó O. A gázelosztó vállalkozások pénzügyi biztonságát szavatoló szervezeti és gazdasági mechanizmus kiválasztása	277
Tatarinceva J., Jurjeva I., Nazarova T. A társadalmi felelősségvállalás és a fenntartható digitális marketing fejlődésének hatása az üzleti folyamatok pénzügyi komponensére a digitális gazdaság körülményei között	293
Siskina O. A fintech innovációk hatása a globális valutapiacokra	307
Jarosevics N. A helyi költségvetések pénzügyi decentralizációjának szintje Ukrajnában	321

3. FEJEZET. SZÁMVITEL ÉS ADÓÜGY

Varcaba V., Makarovics V., Loszkorih G. Az innovációs tőke számviteli problémáinak elemzése Ukrajnában	334
Hanuszics V., Joltuhovszka O., Severya Ja. Az értékteremtés koncepciója az integrált jelentéstételben	346
Hricáj O., Lisnyánska I. Az orvosi szolgáltatások önköltségének meghatározásához szükséges számviteli alátámasztás sajátosságai	358
Dubinszka O. A pénzügyi beszámoló köznyelvizsgálatának elméleti és gyakorlati aspektusai, mint a hadiállapot idejében működő vállalatok pénzügyi biztonságát fenyegető veszélyeinek azonosítási iránya	374
Jersova N. A számviteli tanácsadás mint "puha technológia" a kis- és középvállalkozások fejlődésének támogatására	385
Kosil A., Meliankova L. Az elektronikus pénz gazdasági lényege és számviteli tükrözése a jelenkori körülményekben	397
Makarenkó I., Rudicsenkó A. A vállalatok digitális felelősségvállalása: gazdasági tartalom és koncepcionális megközelítések	409
Martin K., Szilágyi N. A márkaérték fontossága a vállalat eszközeinek szempontjából	421
Mirosznicsenkó O., Scsigorjeva V. A kisvállalkozások adórendszere: Lengyelország tapasztalata	435
Mikijejics O., Tivoncsuk O. A nemzetközi pénzügyi beszámolási standardokra való áttérés kihívásai és kilátásai Ukrajnában és a világban	448
Moszkály N. A blockchain-technológia használatának kilátásai a könyvvizsgálói tevékenységekben	458
Moszkovcsuk A., Doros V. A pénzügyi eredmények kialakulásának meghatározó tényezői: retrospektív és prospektív elemzés	468
Naskerszka G. Az információ eszközként való elismerésének korlátozásai a számvitelben	479
Oniscsenkó V., Kononenkó D., Csupin M. Stratégiai elemzési eszközök a vállalatirányításban: áttekintés, osztályozás, kiválasztási kritériumok	493
Piszarenkó T. A működési tevékenységekből származó cash flow-k vezetői számvitelének megszervezése	507
Portovárász T. A modern gazdasági elemzés típusai és jellemzőik	516
Skaszko O., Dmiskó J. A bank belső ellenőrzésért felelős egység munkahatékonyságának és -minőségének külső értékelése	529
Szarakhman O., Surpenkova R., Kalajtan T. A bankok pénzügyi kimutatásainak jelenkori valósága a független könyvvizsgálat tükrében	540
Cjatkovszka O. Az állami intézmények nem pénzügyi eszközeinek számviteli módszertani szempontok alapján	552
Siskova N. A készletek számvitelének automatizálása: innovatív technológiák és hatékonyságértékelés	563

4. FEJEZET. MENEDZSMENT ÉS INNOVATÍV FEJLŐDÉS

Tan Cs.Cs. Az Ipar 4.0-hoz és 5.0-hoz adaptált kompetenciák bibliometrikus feltérképezése a Big Data szakirodalom alapján: a pályaorientációra gyakorolt hatás	578
Almhamad G. A női vállalkozói készséget befolyásoló tényezők a fejlődő országokban. Milyen messze vagyunk a női vállalkozások támogatásától?	591
Vasilycsák Sz., Sterma T. A munkaerőpotenciál, mint a menedzsment tárgya	605
Voronina V., Zaharova Ly. Csapatmunka stratégiai irányítása modern tudományos, innovatív és üzleti környezetben	613
Antal K., Makszim Györgyné Nagy T. A külföldi munkavállalás kihívásai, tapasztalatai egy empirikus kutatás tükrében	623
Nemcsuk P. Az agráripari vállalkozások szervezeti sajátosságai	633
Prokopov D. Bioenergia a mezőgazdaság fenntartható fejlődésében: az ipar fejlődésének problémái és kilátásai	643
Szeryogina D., Matvejeva N., Puskár T. Innovatív fejlődés a fenntartható fejlődés kereteiben: egyensúly megtalálása a gazdasági hatékonyság és a környezeti fenntarthatóság között	653
Barabásné dr. Kárpáti D., Oroszné Ilcsik B. Vállalkozói hajlandóság vizsgálata az egyetemi hallgatók körében	666

RECENZÍÓK

Recenzió Bacsó Róbert és Pojda-Noszik Nina "Ukrajna autóipara: kulcsfontosságú megközelítések a munkaerőpiaci és üzleti kilátások értékeléséhez" című monográfiájára	682
Recenzió Loszkorih Gabriella és Pércsi Oxána "Az ukrajnai IT-vállalkozások tevékenységének számviteli és elemzési támogatása" című monográfiájára	684
Publikációs követelmények	689

CONTENT

CHAPTER 1. NATIONAL AND REGIONAL ECONOMY

Poyda-Nosyk N., Bacho R. Assessing business perspectives in the automotive industry of Ukraine: national and regional aspects of sectoral development	19
Atamas O. Investment attractiveness of regions in Ukraine: problems, recommendations, prospects	29
Venger V., Romanovska N., Sheiko O. Conjuncture features of the Ukrainian grain market	37
Sallai K., Makszim Györgyné Nagy T. Economic spatial structure analysis: focus on Great Britain	51
Kravchenko O., Badai A. The role of state regulation of wages	60
Kryvenko N. Assessment of international economic integration: methodological approaches with the selection of agricultural markets	70
Perehuda Yu. Assessment of the competitiveness of farmhouses in the production of livestock products through the prism of import and export indicators	80
Pohylenko N. Intellectual property rights as a restriction factor of innovative activity in agriculture	92
Pushkar T., Slavuta O. Perception of digitalization processes by residents as a basis for implementing programs of balanced urban development	107
Samusevych Ya., Tenytska I., Rudychenko A. Assessment of the impact of environmental control on ensuring rational nature use in Ukraine	118
Sydorenko Ye. Digital transformation as an economic tool restoration of territorial communities	134
Kharchenko N. Some aspects of socio-economic determinants of health	144
Usata N. Conceptual foundations of the circular economy in agriculture	153
Shapurov O. Industrial innovations: Internet of things, blockchain, digital double	164
Shuba M., Shuba O. The global market of passenger cars: features and development trends	178

CHAPTER 2. FINANCE AND BANKING

Zhuravlyova I. Financial management in the contemporary dimension	188
Bálintová M. Examining the relationship between green bank marketing and bank loyalty in the case of Slovak customers	205
Bohrinovtseva L., Bondaruk O., Klyuchka O. Financial security of the insurance market: theoretical aspect	216
Patyi B., Szóka K., Pataki L. Applicability of bankruptcy prediction models in the western Hungarian food retail sector	227
Daudova G., Grinko A. The evolution of digitization processes in the activities of financial bodies of local self-government in Ukraine	240
Zhyhlei I., Laichuk S., Polishchuk I. Bibliographical analysis of publications on social investment according to Web of Science platform data	253
Zaichko I. Peculiarities and main directions of the monetary and credit policy of Ukraine under martial law	264
Oriekhova K., Golovko O. Choosing an organizational and economic mechanism to ensure the financial security of gas distribution companies	277
Tataryntseva Yu., Yuryeva I., Nazarova T. The impact of the development of social responsibility and sustainable digital marketing on the financial component of business processes in the conditions of the digital economy	293
Shyshkina O. The impact of fintech innovations on global currency markets	307
Yaroshevych N. The level of local budgets financial decentralization in Ukraine	321

CHAPTER 3. ACCOUNTING AND TAXATION

Vartsaba V., Makarovych V., Loskorikh G. An analysis of the accounting problems for innovative capital in Ukraine	334
Hanusych V., Yoltukhovska O., Sheverya Ya. The concept of value creation in integrated reporting	346
Hrytsai O., Lishnyanska I. Accounting support for determining the cost of medical services	358
Dubynska O. Theoretic al and practical aspects of the audit of financial statements as a way identifying threats to the financial security of the enterprise in the conditions of martial law	374
Yershova N. Accounting consulting as a "soft technology" for supporting the development of small and medium-sized businesses	385
Koshil A., Meliankova L. Economic essence and reflection in the accounting of electronic money in modern conditions	397
Makarenko I., Rudychenko A. Digital responsibility of companies: Economic essence of the concept and conceptual approaches	409
Martin K., Szilágyi N. The importance of brand value in the view of the company's assets	421
Miroshnicheno O., Schigoryeva V. The system of taxation of small business: the experience of Poland	435
Mykiiievych O., Tyvonchuk O. Challenges and prospects of transition to International Financial Reporting Standards in Ukraine and worldwide	448
Moskal N. Prospects for the use of blockchain technology in auditing	458
Moskovchuk A., Dorosh V. Determinants of formatting the financial results: retrospective and prospective analysis	468
Nashkerska H. Barriers to the accounting recognition of information as an asset	479
Onyshchenko V., Kononenko D., Chupina M. Strategic analysis tools in enterprise management: overview, classification, selection criteria	493
Pysarenko T. Organization of managerial accounting for operating cash flows	507
Portovaras T. Types of modern economic analysis and their characteristics	516
Skasco O., Dmyshko Ya. Conducting an external assessment of the performance and quality of work of the bank's internal audit unit	529
Sarakhman O., Shurpenkova R., Kalaitan T. Modern realities of independent audit of banks' financial statements	540
Tsiatkovska O. Methodological basis for constructing the accounting of non-financial assets in state institutions	552
Shyshkova N. Automation of inventory accounting: innovative technologies, efficiency assessment	563

CHAPTER 4. MANAGEMENT AND INNOVATIVE DEVELOPMENT

Tan Chai Ching Big Data Literature-based Bibliometric Mapping Analysis for Competences Adaptable to Industry 4.0 and 5.0: Implications for Career Orientation	578
Almhamad G. The factors affecting women entrepreneurship in developing countries. How far are we from supporting women entrepreneurship?	591
Vasylchak S., Shterma T. Labor potential as an object of management	605
Voronina V., Zakharova L. Strategic management of team work in the conditions of a modern scientific, innovative and business environment	613
Antal K., Makszim Györgyné Nagy T. The challenges and experiences of employment abroad in the reflection of an empirical research	623
Nemchuk P. Peculiarities of managing the development of corporate agrarian formations	633
Prokopov D. Bioenergy in the sustainable development of agriculture: problems and prospects for the development of the industry	643
Serogina D., Matvieieva N., Pushkar T. Innovative development within the framework of sustainable development: finding a balance between economic efficiency and environmental sustainability	653
Barabásné dr. Kárpáti D., Oroszné Ilcsik B. Examination of entrepreneurial propensity among university students	666

MONOGRAPH REVIEWS

REVIEW of the Monograph by R. Bacho and N. Poyda-Nosyk «Automotive industry in Ukraine: key approaches to assessing labor market and business perspectives»	682
REVIEW of the monograph by Loskorich L., Perchi O. «Accounting and analytical support of the activities of IT enterprises in Ukraine»	684
General requirements for manuscripts	691

DOI 10.58423/2786-6742/2023-4-134-143

УДК 35:005.591(477)

Євген СИДОРЕНКО

науковий співробітник
ННЦ «Інститут аграрної економіки»,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-7574-2434

ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Анотація. Під час глобальної цифрової трансформації усіх галузей суспільства набуває актуальності використання у муніципальному управлінні і органах місцевого самоврядування сучасних цифрових технологій. Швидкими темпами іде розбудова цифрової інфраструктури, надається доступ до швидкісного широко смужового та бездротового інтернету, бо його відсутність утворює цифрове відставання, що у свою чергу, веде до нерівності людей, та як наслідок, порушенню прав і свобод людини. Іде еволюція від інформатизації і електронного урядування до глобальної цифрової трансформації та управління на платформі штучного інтелекту (ШІ) та використання Big data (великих баз даних). Метою роботи є дослідження основних завдань, і що необхідно зробити для успішної цифрової трансформації на місцях та впровадження цифровізації в муніципальне управління. Визначено та проаналізовано три найважливіші завдання, які уповільнюють процес цифрової трансформації на місцевому рівні. Для кожної з яких потрібен свій особливий підхід вирішення в політиці цифровізації. До них відносяться: відсутність вмотивованих фахівців на місцях, які можуть і хочуть працювати у цифровій трансформації, існуюча комунікація між центральною владою та органами на місцях сильно бюрократизована, мала кількість поширення успішних впроваджень для інших громад. Проведено узагальнення досвіду успішних прикладів цифровізації і виокремленні чинники які привели до успіху. Це такі чинники як: наявність цифрової стратегії, тому що важливо розуміти потреби користувачів та орієнтуватися на попит; забезпечення доступу до інфраструктури технологій, бо необхідно застосовувати цифрові технології, які відповідають за стандарти, безпеку, технологічні та технічні можливості; забезпечення розвитку цифрової культури, навичок та потенціалу, знайти розумних операторів та менеджерів даних, забезпечення взаємодії та утворення співтовариства, надавати послуги які потрібні певному користувачу. Зроблено висновок що цифрова трансформація місцевих органів управління виводить на новий рівень прозорість та ефективність муніципального самоврядування.

Ключові слова: цифрова трансформація, цифровізація, цифрові технології, місцеве самоврядування, муніципальне управління, розвиток громад.

JEL Classification: L 63, L 86, O 33, R 58

Absztrakt. A társadalom minden szektorát érintő globális digitális átalakulás során egyre inkább előtérbe kerül a modern digitális technológiák alkalmazása az önkormányzati közigazgatásban és a helyi önkormányzati szervezetekben. A digitális infrastruktúra rohamos ütemben fejlődik, biztosított a hozzáférés a nagy sebességű szélessávú és vezeték nélküli internethez, mert hiánya digitális lemaradást okoz, ami viszont egyenlőtlenséghez vezet az emberek között, és ennek következtében az emberi- és szabadságjogok megsértéséhez. Ezen kérdéskör evolúciója az informatizációtól és az elektronikus kormányzástól a mesterséges intelligencia (AI) és a Big Data használatán alapuló globális digitális átalakulásig és menedzsmentig terjed ki. A munka célja, hogy megvizsgálja a fő akadályokat, és azt,

hogy mit kell tenni a sikeres digitális átalakulás és a digitalizáció megvalósítása érdekében az önkormányzati közigazgatásban. Feltárássra és elemzésre került a három legfontosabb akadály, amely lassítja a helyi szintű digitális átalakulás folyamatát. Ezek mindegyike megköveteli a sajátos megoldási megközelítést a digitalizációs politikában. Ilyenek a következők: hiányoznak a motivált, a digitális átalakulásban dolgozni tudó és akaró szakemberek a helyszíneken; a központi kormányzat és az önkormányzatok közötti kommunikáció erősen bürokratizált és a sikeres megvalósításokat kevéssé terjesztik más közösségekbe. Összefoglalásra került a digitalizálás sikeres példáinak tapasztalata és külön ki lettek emelve a sikerhez vezető tényezők. Ezek a következők: digitális stratégia megléte (fontos megérteni a felhasználók igényeit és a keresletre összpontosítani); technológiai infrastruktúrához való hozzáférés biztosítása (mert szükséges a szabványokért, a biztonságért, a technológiai és műszaki képességekért felelős digitális technológiák alkalmazása); a digitális kultúra, készségek és potenciál fejlesztésének biztosítása; értelmes üzemeltetők és adatkezelők felkutatása; interakció és közösségformálás biztosítása; egy bizonyos felhasználó számára szükséges szolgáltatások biztosítása. Megállapítást nyert, hogy az önkormányzati szervek digitális átalakulása az önkormányzati szervek átláthatóságát és hatékonyságát hozza magával és ezáltal a kistérség új szintet lép.

Kulcsszavak: digitális átalakulás, digitalizáció, digitális technológiák, helyi önkormányzat, önkormányzati gazdálkodás, közösségfejlesztés.

Abstract. During the global digital transformation of all sectors of society, the use of modern digital technologies in municipal administration and local self-government bodies is gaining relevance. Digital infrastructure is being developed at a rapid pace, access to high-speed broadband and wireless Internet is provided, because its absence creates a digital lag, which in turn leads to inequality among people and, as a result, to the violation of human rights and freedoms. There is an evolution from informatization and electronic governance to global digital transformation and management on the platform of artificial intelligence (AI) and the use of Big data. The purpose of the work is to investigate the main obstacles and what needs to be done for successful digital transformation on the ground and the implementation of digitalization in municipal administration. The three most important obstacles that slow down the process of digital transformation at the local level have been identified and analyzed. Each of which requires its own special solution approach in digitalization policy. These include: the lack of motivated specialists on the ground who can and want to work in digital transformation, the existing communication between the central government and local authorities is highly bureaucratized, and there is little dissemination of successful implementations to other communities. The experience of successful examples of digitization has been summarized and the factors that led to success have been singled out. These are factors such as: having a digital strategy, because it is important to understand the needs of users and focus on demand; providing access to technology infrastructure, because it is necessary to apply digital technologies that are responsible for standards, security, technological and technical capabilities; ensuring the development of digital culture, skills and potential, finding smart data operators and managers, ensuring interaction and forming a community, providing services that a specific user needs. It was concluded that the digital transformation of local government bodies brings the transparency and efficiency of municipal self-government to a new level.

Key words: digital transformation, digitalization, digital technologies, local self-government, municipal management, community development.

Постановка проблеми. Цифрова трансформація місцевого самоврядування – це один з пріоритетів українського уряду. Цей процес означає перехід від інформаційного до цифрового суспільства [1]. Глобальна пандемія COVID-19 пришвидшила розуміння необхідності цифровізації, та зробила її потужним напрямом розвитку в державному і муніципальному управлінні.

Одні з перших програм «електронного урядування» почали діяти у 2017 році в процесі реалізації програми електронного урядування (Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні, 2017) [2]. У 2018 була схвалена Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства (Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України, 2018) [3]. Вона передбачала, що значна частина комунікації громадян і комерційних організацій з державними та муніципальними органами повинна, перейти у цифровий вигляд. У 2019 році з'явився проект «Держава в смартфоні». Перехід послуг, які надає держава, у онлайн режим та діджиталізація процесів також передбачена в Угоді про Асоціацію між Україною та ЄС [4], Державною стратегією регіонального розвитку [5], Економічною стратегією та у планах профільних міністерств. Всі сплановані дії мають на меті значно спростити взаємодію між громадянами, бізнесом та державою.

Відбувається розвиток і широке впровадження 4G мобільного та широко смугового оптико-волоконного швидкісного інтернету, тому що його відсутність утворює нерівність людей у доступі до можливості користуватися цифровими технологіями та обмежує права і свободи людини.

Міністерство цифрової трансформації планує до 2024 року забезпечити 100% надання публічних послуг у цифровому форматі [6]. У деяких об'єднаних територіальних громадах вже є ефект від цифровізації. В них вже працює електронний документообіг, є своя web сторінка з рішеннями на кшталт «електронної громади», що вирішує широкий спектр управлінських задач. Канали комунікації та зворотного зв'язку муніципальної влади з жителями громади зазнали цифрової трансформації. Значний обсяг звернень громадян вже перейшов у месенджери і його частка з плином часу буде тільки збільшуватися. Буденною нормою для багатьох офіційних осіб з керівництва громад стало ведення власних сторінок у Facebook та Twitter. Також одним із напрямів є моніторинг локальних груп, де мешканці обговорюють те що їх хвилює. На даний час вже є програми які автоматизують цей моніторинг, фіксують головні проблеми і приймають по ним швидкі рішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «цифровізація» є відносно новим в науковій літературі та управлінській практиці. Переважною мірою воно почало активно використовуватися наприкінці ХХ століття. Так О. Карпенко висловлює думку, що цифрові технології, на відмінність від інформаційних або електронних, докорінно трансформують не тільки засоби комунікації держави та суспільства, а також і свідомість (підсвідомість) громадян, які зазнавши впливу цифрових трансформацій створюють нове цифрове суспільство [7]. Інформаційні технології колись були об'єктом впровадження інформатизації, а зараз цифрові технології є об'єктом цифровізації. Рух від «інформаційного» до «цифрового» суспільства є невідворотним етапом еволюції інноваційного прогресу, першочергово у економіці і публічному управлінні.

Українські та зарубіжні дослідники приділяють цій темі все більше уваги. У монографії за редакцією О. Карпенка була розгорнуто описана історія цифровізації в Україні, окреслені сучасні підходи до визначення понять,

запропоновані шляхи та прогнози подальшої цифрової трансформації у різних сферах функціонування громад [7]. Акцентом уваги в дослідженнях І. Лопушинського [8] були законодавчі акти, міжнародні договори та програмні документи щодо реалізації політики цифровізації у сфері публічного управління в Україні та сучасні наукові підходи до цифровізації державного управління. Різні аспекти цифровізації публічного управління в Україні були розкриті колективом авторів за редакцією Куйбіди [9]. Проблеми, які стоять на шляху цифровізації в Україні, досліджувалися Міністерством цифрової трансформації за підтримки Інституту Маліка (Швейцарія) [10]. Цифровізація соціального забезпечення досить активно вивчається науковими колами у Європі, і її напряму пов'язують з роботою органів місцевого самоврядування. Такі автори як Шоу (Schou) і Порс (Pors) зазначають, що, якщо громадяни хочуть отримати добробут, то їм необхідно змінюватися, тому що використання онлайн технологій зазвичай подається у вигляді самообслуговування. У дослідженні вказується, що територіальні агентства цифровізації соціального забезпечення також підтримують вже існуючі прошарки соціальної нерівності і посилюють їх, вже утворюючи нові форми цифрової нерівності [11]. Дослідники Бреннен (Brennen) і Крейс (Kreiss) пишуть про діджиталізацію, як про засіб трансформації багатьох ділянок соціального життя навколо нових видів комунікації і медіапростору. Під час трансформації від аналогових технологій до цифрових, комунікація з роботодавцями, органами місцевого самоврядування та і просто між людьми стають цифровими [12]. Науковці Елдінг (Elding) і Морріс (Morris) розглядають цифрову трансформацію як систему чинників, які мають вплив на економічні показники, такі як продуктивність праці, конкуренцію, зайнятість населення та взаємодію з різними установами і управлінням [13].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є визначення основних завдань на шляху цифровізації місцевого самоврядування та цифрової трансформації муніципального управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Лідером у цифровізації регіонів є Міністерство цифрової трансформації України. Воно запровадило для України нову посаду — CDTO (Chief Digital Transformation Officer), що у перекладі означає заступник з питань цифрової трансформації. Починаючи з 2020 року ці посади з'явилися у всіх міністерствах, а під кінець того ж року вже почали з'являтися заступники голів ОДА з питань цифровізації. Амбітна мета міністерства — це реалізація концепції «25-38-1400»: де 25 це заступники голів ОДА, 38 CDTO у містах з великою кількістю населення і 1400 фахівців з цифровізації у громадах. Головне завдання людини на цій посаді — створення основної цифрової інфраструктури: проведення мережі інтернет, утворення ЦНАП, підписання та зберігання документів в електронному вигляді, надання цифрових послуг, запровадження успішних цифрових проєктів у сфері освіти, медицини, інфраструктурі та економіці. Громадам зараз важливо навчитися збирати про себе достовірні дані, адже без цього неможливо набути впевненості у правильності прийнятих рішень.

В Міністерстві розвитку громад та територій України, була затверджена Стратегія регіонального розвитку [18] терміном на 7 років, де значна увага сконцентрована на питаннях цифрової трансформації. Нині іде процес формування регіональних стратегій, та створюються регіональні програми по цифровізації. Завдяки співробітництву з Програмою «U-LEAD з Європою» [14] створюється інструмент, який дасть змогу зробити ці стратегії інтерактивними і розмістити їх на одному сайті. Передбачається, що такий інструмент дозволить орієнтуватися на показники, які будуть розміщені в усіх стратегіях, та програмах до проектів, для розуміння впливу певного проекту на виконання цілей, які зазначені у стратегіях. Усі ці процеси посилює Офіс регіонального розвитку [15]. Основне завдання офісу – створення та поширення бази передового досвіду розвитку цифровізації в регіонах. Досліджується, яким саме чином певна успішна громада прийшла до змін, зрозуміти всю парадигму цих трансформацій, виходячи від того, якою була сформульована проблема, який був застосований організаційний підхід, процеси, нормативно-правові акти, рішення місцевих рад та, звичайно, ІТ -інструменти.

Рішення, яке вибудовується у громаді, має чітко відповідати можливостям цієї громади. Наступний важливий момент це інтеграція рішень: чим більш однотипні рішення застосовують на місцях, тим потім легше адаптувати нові допоміжні рішення, що, в свою чергу, забезпечує швидший процес ухвалення рішень на основі даних.

Запорукою ефективної цифровізації є синхронізація зусиль на усіх вертикалях: на рівні сільських громад, місцевої та центральної влади. Необхідно, щоб СДТО на нижчих рівнях знали, що і як саме роблять центральні органи виконавчої влади для того, щоб унеможливити дублювання процесів та приготуватися, що ці інструменти будуть незабаром і у них.

У результаті дослідження визначені три головні завади, які уповільнюють цифровізацію на Україні.

— Відсутність на місцях фахово підготовлених людей, які можуть і хочуть працювати у цифровій трансформації. Вирішувати цю проблему можна шляхом підготовки потрібних спеціалістів. Щоб знайти таких людей у громадах Міністерство взяло у підрядчики громадську організацію Lift: Digital, спеціалізація якої - пошук осіб з цифровими навичками у регіонах. Організація «Lift: Digital» [16] залучає до колаборації менеджерів проектів, менеджерів з комунікацій, графічних дизайнерів, менеджерів з розвитку, мережевих адміністраторів, аналітиків та інших дотичних до ІТ фахівців. Цей проект таргетований на людей, які хочуть працювати у сфері цифрових перетворень, і пропонує їм посади.

— Взаємодія між органами центральними влади та місцевого самоврядування наразі є сильно бюрократизована. Вирішення цього питання полягає у аналізі процесів взаємодії, їх спрощенні, та усуненню тих з них, які визначаються як необов'язкові. Міністерство цифрової трансформації у колаборації з Програмою U-LEAD з Європою проводить дослідження потреб у цифровій трансформації у

125 громадах. Результати дослідження допоможуть зрозуміти поточний стан справ у цих громадах.

— Комунікація успішних кейсів. Тобто ті громади які досягли успіху у цифровій трансформації можуть передавати досвід іншим громадам, але про їх успіхи повинні знати усі. Один із вдалих проєктів — це досвід Digital Cherkasy. Йому вдалося поєднати роботу донорів та бізнесу, область та місто по темі цифрової трансформації. За цей час проєктний офіс «Digital Cherkasy» взяв участь у розробці стратегії цифровізації області, долучився до концепції цифрової грамотності міста та області, а також до інших пілотних проєктів, на кшталт підключення безкоштовного бездротового швидкісного інтернету у лікарнях, запровадження телемедицини, трьохвимірні віртуальні тури разом з Google по найцікавішим туристичним об'єктам. На завершальному етапі узгоджується концепт проєкту Smart вулиці[10].

Узагальнення досвіду успішних прикладів цифровізації в регіональному управлінні та місцевому самоврядуванні дало нам підстави визначити найбільш суттєві чинники, що сприяли зазначеному:

— Наявність цифрової стратегії. Важливо розуміти потреби користувачів та орієнтуватися на попит. Визначений рівень готовності, дає змогу розробити для громади рекомендації про те, як вона має діяти, де пройти навчання з підвищення кваліфікації та які способи підтримки можливо задіяти. Треба скласти дорожню карту цифрової трансформації від існуючого до найсучаснішого рівня цифровізації.

Необхідно сприяти доступу до якісного навчання та дорадчих послуг, а також шукати ресурси та фінансову підтримку. Місцева влада має використовувати свої напрацювання та координувати діяльність з мережею інноваційних центрів, систем і засобів для просування цифрової трансформації.

— Забезпечення доступу до інфраструктури технологій. Громаді необхідно застосовувати цифрові технології, які відповідають за стандарти, безпеку, технологічні та технічні можливості. Інколи найкращий результат дають звичайні прості рішення. Для прикладу можна привести австрійську систему даних про видатки. Вона була створена у 2013 році та має інформацію про видатки всіх громад у цій країні від 2010 року. Мери усіх міст, просто за логіном можуть безкоштовно зайти у цю систему, і завантажувати потрібну інформацію[19].

— Забезпечення розвитку цифрової культури, навичок та потенціалу.

Громадам необхідно піднімати на вищий рівень вміння працювати у цифровому середовищі у своїх мешканців та працівників. Це дасть змогу ефективно використовувати сучасні цифрові інструменти та стимулювати розвиток інноваційної культури у суспільстві. Постійне навчання, організація освіти цифровим технологіям, залучення до співпраці зацікавлених сторін у перспективних проєктах та цифрових ініціативах – це ті напрями, які необхідно проробляти та брати під патронат.

— Знайти розумних операторів та менеджерів даних. Збирання, адміністрування та використання даних громадою у потрібних інструментах – це основні етапи цифровізації. Можна розглянути як один із варіантів

адміністрування інформації — «кооперативи даних». Це відносно нова форма колаборації, де усі хто бере участь дають доступ до своїх даних та інформаційних можливостей для утворення ефекту колективного впливу. Такі «кооперативи даних» не вимагають реєстрації чи юридичного оформлення. Це просто неформальний вид співпраці для обміну інформацією. Звичайно мають місце певні бізнес наслідки, проте суспільство та державний сектор також отримують від цього неабиякий зиск. Один з успішних прикладів адміністрування даними в Україні — є додаток, якій використовує дані, що збираються у користувачів, і призначений для визначення комфортного місця для життя «CityScale»[17]. Розробники «CityScale» помітили, що нема необхідної кількості даних у вільному доступі в межах локального рівня, і тому вирішили залучити користувачів до збору даних на платформі. Вони мають змогу вимірювати рівень забрудненості повітря, перевіряти рівень гучності та звукових шумів на території всієї країни. Цю інформацію можна передивитися, та відсортувати за потрібними параметрами. Цей портал дуже інформативний для іноземців, які бажають відкрити свої фірми в Україні.

— Забезпечення взаємодії та утворення співтовариства. Громаді не варто обмежуватися лише управлінням планування та виконанням цих планів, тому що публічний та загальний підхід створює умови для інновацій, та сталого розвитку. Цифровізація робить можливими нові шляхи взаємодії — спільне планування бюджету де приймають участь усі хто цього бажає, електронні петиції, електронне голосування тощо. У кожній громаді обов'язково має бути людина яка буде займатися промоцією цифрової трансформації. Цією людиною може бути якісь відомий місцевий блогер, журналісти, громадська організація чи місцевий бізнесмен. Головне тут бажання працювати та мати вплив на місцеве населення.

— Надавати послуги які потрібні певному користувачу. Громада має працювати на користь своїх мешканців, а цифрові послуги роблять це доступнішим. Потрібно визначити, які послуги можна цифровізувати і розробити їх структуру. Цими послугами зможуть користуватися тільки якщо користувачі будуть вміти їх використовувати, а цифрові послуги місцевих та центральних органів влади будуть активно рекламуватися населенню.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Поняття «цифровізація» та «цифрова трансформація» є спорідненими і використовуються усюди. У бізнес процесах цифрова трансформація проходить швидкими темпами, а у муніципальному управлінні цифровізація йде поступово та поетапно. Нова технологія адаптується та постійно вдосконалюється, співробітники навчаються використовувати нові цифрові інструменти, а організаційна культура еволюціонує від ручних процесів до сучасних цифрових систем. Цифровізація — це не просто модна та абстрактна данина часу, а реальна можливість максимально пришвидшити та зробити прозорою комунікацію між органами управління територіальних громад та мешканцями.

Успіх та швидкість цифрової трансформації пов'язані з багатьма чинниками. Серед найважливіших виділимо такі: вивчення наявних технічних засобів та найбільш поширених запитів у громадах, наявність цифрової стратегії, навчання

цифровим інструментам та наявність професійних відповідальних осіб у регіонах, присутність мотивації до освоєння нових навичок та розвитку завдяки поширенню досвіду успішних впроваджень. З усіх ділянок публічного управління як раз муніципальні органи можуть мати найбільший профіт від цифрової трансформації, а саме: заміна паперових процесів сприяє підвищенню ефективності та продуктивності праці; зберігання документів у хмарі, де вони захищені від кібер- та фізичних загроз; широка мережа бездротового інтернету та мобільних пристроїв дає змогу працівникам отримати доступ до потрібних даних та оновити їх у будь-який час із будь-якого робочого місця. Послуги мешканцям громад можуть надаватися більш швидко і прозоро. Також важливо що цифровізація буде сприяти покращенню відносин з мешканцями громад, які швидко звикають до негайних цілодобових послуг як до стандартної комунікації клієнта з постачальником послуг.

Список використаних джерел

1. Квітка, С. Цифрові трансформації як сучасний тренд періодичного циклу розвитку суспільства. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. Спецвипуск. 2020. С. 131–134. <http://doi.org/10.36.030/2664-3618-2020-si-131-134>
2. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні. Розпорядження Кабінету міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p#Text>
3. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження Кабінету міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p#Text>
4. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
5. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
6. Цілі до 2024 року. Міністерство цифрової трансформації – URL: <https://thedigital.gov.ua/ministry>
7. Цифрове врядування : монографія / О. В. Карпенко, Ж. З. Денисюк, В. В. Наместнік [та ін.] ; за ред. О. В. Карпенка. Київ : ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. 336 с.
8. Лопушинський І.В. «Цифровізація» як основа державного управління на шляху трансформації та реформування українського суспільства. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2018, №2. URL: http://el-zbirn- du.at.ua/2018_2/20.pdf.
9. Куйбіда В.С., Карпенко О.В., Наместнік В.В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійнокатегоріального апарату. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія «Державне управління». 2018, № 1. С. 5–11.
10. Потенціал цифрової трансформації у громадах України <https://voxukraine.org/potentsyal-ty-frovoj-transformatsyy-v-obshhynah-ukrayny>
11. Schou, J. & Pors, (2019) A Digital by default? A qualitative study of exclusion in digitalised welfare. *Social policy & administration*. 53 (3). pp. 464 - 477. <https://doi.org/10.1111/spol.12470>
12. Brennen, J. S., Kreiss, D. Digitalization. In *The International Encyclopedia of Communication Theory and Philosophy*. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/action/showCitFormats?doi=10.1002%2F9781118766804.wbiect111>.
13. Elding C., Morris R. Digitalisation and its impact on the economy: insights from a survey of large companies. URL: https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/focus/2018/html/ecb.ebbox201807_04.en.html

14. U-LEAD з Європою <https://u-lead.org.ua/media?tab=analytics>
15. Офіс підтримки реформ Мінрегіону <https://www.minregion.gov.ua/about/ofis-pidtrymky-reform-minregionu/>
16. Lift: Digital <https://lift.net.ua/>
17. «CityScale» <https://www.cityscale.com.ua/index.htm>
18. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2020/10/22/POSTANOVA_KMU_695_DSRR_2027.pdf
19. Austria Launches Budget Transparency Portal <https://internationalbudget.org/austria-launches-budget-transparency>

References

1. Kvitka, S. (2020) Tsyfrovi transformatsiyi yak suchasnyy trend periodychnoho tsykladu rozvytku suspil'stva. [Digital transformations as a modern trend of the periodic cycle of social development], Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noyi akademiyi derzhavnoho upravlinnya pry Prezydentovi Ukrainy. Spetsvypusk [Collection of scientific works of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. Special issue]. Kyiv [in Ukrainian].
2. On the approval of the Concept of the development of e-governance in Ukraine. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 20, 2017 No. 649-p Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p#Text> [in Ukrainian].
3. On the approval of the Concept for the Development of the Digital Economy and Society of Ukraine for 2018-2020 and the approval of the plan of measures for its implementation. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated January 17, 2018 No. 67-p - Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p#Text> [in Ukrainian].
4. Association Agreement between Ukraine and the EU Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].
5. State regional development strategy for 2021-2027 Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
6. Goals until 2024. Ministry of Digital Transformation - URL: <https://thedigital.gov.ua/ministry> [in Ukrainian].
7. Karpenko, O. V., Denysyuk, ZH. Z., & Namestnik V. V. (2020) *Tsyfrove vryaduvannya : monohrafiya* [Digital governance: a monograph]. Kyiv : IDEYA PRYNT [in Ukrainian].
8. Lopushyn'skyi I.V. (2018) «Tsyfrovizatsiya» yak osnova derzhavnoho upravlinnya na shlyakhu transformatsiyi ta reformuvannya ukrayins'koho suspil'stva. ["Digitalization" as the basis of public administration on the path of transformation and reform of Ukrainian society]. *Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya i mistsevoho samovryaduvannya*, 2. Retrieved from http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/20.pdf [in Ukrainian].
9. Kuybida V.S., Karpenko O.V., & Namestnik V.V. (2018) Tsyfrove vryaduvannya v Ukraini: bazovi definitsiyi ponyatiyno katehorial'noho aparatu [Digital governance in Ukraine: basic definitions of the conceptual and categorical apparatus]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi derzhavnoho upravlinnya pry prezidentovi Ukrainy. Seriya «Derzhavne upravlinnya»*, 1, 5–11. [in Ukrainian].
10. Potentsial tsyfrovoyi transformatsiyi u hromadakh Ukrainy (2022). [voxukraine.org] Retrieved from <https://voxukraine.org/potentsyal-tyfrovoy-transformatsiyi-v-obshhynah-ukrainy> [in Ukrainian].
11. Schou, J. & Pors, (2019) A Digital by default? A qualitative study of exclusion in digitalised welfare. *Social policy & administration*. 53 (3). 464 - 477. <https://doi.org/10.1111/spol.12470>
12. Brennen, J. S., Kreiss, D. (2016) Digitalization. In *The International Encyclopedia of Communication Theory and Philosophy*. Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/action/showCitFormats?doi=10.1002%2F9781118766804.wbiect111>.
13. Elding C., Morris R. (2018) Digitalisation and its impact on the economy: insights from a survey of large companies. Retrieved from https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/focus/2018/html/ecb.ebbox201807_04.en.html

14. U-LEAD z Yevropoyu. (2022) Retrieved from <https://u-lead.org.ua/media?tab=analytics> [in Ukrainian].
15. Ofis pidtrymky reform Minrehionu. (2022). [Reform Support Office of the Ministry of Regions] Retrieved from <https://www.minregion.gov.ua/about/ofis-pidtrymky-reform-minregionu/> [in Ukrainian].
16. Lift: Digital (2022) Retrieved from <https://lift.net.ua/> [in Ukrainian].
17. «SityScale» (2022) Retrieved from <https://www.cityscale.com.ua/index.htm> [in Ukrainian].
18. On the approval of the State Regional Development Strategy for 2021-2027 Retrieved from https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2020/10/22/POSTANOVA_KMU_695_DSRR_2027.pdf [in Ukrainian].
19. Austria Launches Budget Transparency Portal (2022) Retrieved from <https://internationalbudget.org/austria-launches-budget-transparency>

УДК 330
А19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 4 (2023). 694 с. Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Технічна редакція:
Вікторія МАКАРОВИЧ

Відповідальний за випуск:
Роберт БАЧО

Коректура англomовного тексту

Ніна ПОЙДА-НОСИК

Обкладинка:
Габор ПОТОКІ
УДК:

Бібліотечно-інформаційний центр «Опацої Черє Янош» при
Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці ІІ

**Публікація видання здійснюється за сприяння
Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.**

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.*

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

Видавництво: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ, 90202, м.Берегове, пл. Кошута, буд.6. (E-mail: aab-economics@kmf.org.ua), Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК №7637 від 19 липня 2022 р.

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м.Ужгород, 88000. E-mail: print@rik.com.ua). Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК5040 від 21 січня 2016 р.

Підписано до друку 20.12.2023.

Шрифт «Times New Roman».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м².

Друк цифровий. Ум. друк. арк. 47,76.Формат 70x100/16.

Замовл. №456. Тираж 50.